

ZAHIRADAGI OFITSERLARNING XAVFSIZLIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK JARAYON SIFATIDA

Raimov S.S.

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti harbiy tayyorgarlik
o'quv markazi umumqo'shin tayyorgarlik sikli o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: xavfsizlik madaniyati, zahiradagi ofitserlar, pedagogika, milliy xavfsizlik, harbiy tayyorgarlik.

Ключевые слова: культура безопасности, офицеры запаса, педагогика, национальная безопасность, военная подготовка.

Key words: security culture, reserve officers, pedagogy, national security, military training.

Zaxiradagi ofitserlar milliy mudofaaning muhim ustunini tashkil etib, favqulodda vaziyatlar, mojarolar yoki tabiiy ofatlar paytida faol xizmat kuchlarini kuchaytirishga tayyor bo'lgan o'qitilgan xodimlar zaxirasi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu ofitserlar qurolli kuchlarning umumiy tayyorgarligi va qobiliyatini boyitib, harbiy landshaftga turli ko'nikmalar, tajribalar va istiqbollarni olib keladi. Biroq, ularning texnik tajribasidan tashqari, zaxiradagi ofitserlar o'rtasida mustahkam xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish mamlakat mudofaa apparatini mustahkamlash uchun zarurdir.

Xavfsizlik madaniyati xavfsizlik choralari birinchi o'ringa qo'yadigan va xavflarni samarali ravishda kamaytiradigan tashkilot ichidagi jamoaviy fikrlash, qadriyatlar va xatti-harakatlarni o'z ichiga oladi. Zaxiradagi ofitserlar uchun kuchli xavfsizlik madaniyatini o'zida mujassamlashtirgani nafaqat maxfiy ma'lumotlar va aktivlarni himoya qilish, balki harbiy qismlarda ishonch, professionallik va javobgarlik muhitini shakllantirish uchun ham zarurdir. Bu nozik materiallar bilan ishlashdan tortib yuqori bosimli muhitda ikki soniyalik qarorlar qabul qilishgacha bo'lgan vazifalarning barcha jabhalarini qamrab oladigan asosiy elementdir.

Zaxiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlik madaniyatini tarbiyalash statik jarayon emas, balki ataylab pedagogik aralashuvlar va barqaror harakatlarni talab

qiladigan doimiy sayohatdir. Bu zobitlarni xavfsizlikka tahdidlarni aniqlash, protokollarga rioya qilish va milliy manfaatlarni himoya qilishda qat'iy harakat qilish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlar bilan jihozlashni nazarda tutadi. Bundan tashqari, u axloqiy tamoyillarni singdirish, hamkorlikni rag'batlantirish va harbiy jamoada xavfsizlik uchun umumiy mas'uliyat hissini rivojlantirishga faol yondashishni talab qiladi.

Interfaol ta'lim usullari, stsenariy asosidagi simulyatsiyalar, axloqiy qarorlar qabul qilish bo'yicha treninglar va etakchilikni rivojlantirish tashabbuslarini o'rganish orqali biz zahiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlikni ongli fikrlashni rivojlantirishda o'qituvchilar, murabbiylar va harbiy rahbarlar uchun mavjud bo'lgan turli yondashuvlar va vositalarni yoritib beramiz. . Bundan tashqari, biz ushbu harakatdagi o'ziga xos muammolar va mulohazalarni, jumladan, resurslarning cheklanganligi, madaniy dinamika va zamonaviy landshaftdagi xavfsizlik tahdidlarining o'zgaruvchan tabiatini ko'rib chiqamiz.

Pirovardida, zahiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish nafaqat harbiy kuchlarning mustahkamligi va samaradorligini oshirish, balki milliy xavfsizlik, halollik va xalqqa xizmat qilishning kengroq tamoyillarini qo'llab-quvvatlash uchun ham muhim ahamiyatga ega. Pedagogikani o'zgarishlar va innovatsiyalar katalizatori sifatida qo'llash orqali biz zaxiradagi ofitserlarga professionallik, hushyorlik va tayyorgarlikning eng yuqori standartlarini o'zida mujassamlashtira olamiz va shu orqali qurolli kuchlarimiz mustahkamligi va xavfsizligini ta'minlay olamiz.

Zaxiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish ta'lim, psixologiya va harbiy fan kabi fanlardan turli nazariy asoslarga asoslanadi. Ushbu ramkalar harbiy kontekstlarda o'rganish, xatti-harakatlar va tashkiliy madaniyat dinamikasini tushunish uchun kontseptual asosni ta'minlaydi. Xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishga tegishli asosiy nazariy istiqbollar qatoriga quyidagilar kiradi:

Xavfsizlik madaniyati modeli xavfsizlik madaniyati tashkiliy omillar, yetakchilik majburiyatlari va individual xatti-harakatlarning kombinatsiyasi bilan shakllantirilishini ta'kidlaydi. Xavfsizlikni o'rganish sohasida ishlab chiqilgan ushbu model tarkibiy elementlarning (masalan, siyosatlar, protseduralar va resurslar), yetakchilik amaliyotlari (masalan, aloqa, namuna olish va javobgarlik) va individual munosabatlarning (masalan, xavf-xatarlardan xabardorlik) o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi. muvofiqlik va axloqiy qarorlar qabul qilish) xavfsizlik madaniyatini oshirishda. Ushbu o'zaro bog'liqliklarni tushunish orqali o'qituvchilar va harbiy rahbarlar tashkilot ichidagi ko'p darajali ta'sirga qaratilgan o'quv dasturlari va tadbirlarni ishlab chiqishlari mumkin va shu bilan

zahiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlikni ongli xatti-harakatlarni qabul qilishga yordam beradi.

Konstruktivizm - bu o'rganish nazariyasi bo'lib, u odamlarning tajribalari va atrof-muhit bilan o'zaro ta'siri orqali bilim va ma'noni faol ravishda qurishga urg'u beradi. Xavfsizlik bo'yicha ta'lim kontekstida konstruktiv yondashuvlar zahiradagi ofitserlarni amaliy, tajribaviy o'quv mashg'ulotlariga jalb qilish muhimligini ta'kidlaydi, bu ularga xavfsizlikning murakkab muammolarini tushunish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Faol ishtirok etish, mulohaza yuritish va hamkorlik qilish uchun imkoniyatlar yaratib, o'qituvchilar zaxiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlik normalari va qadriyatlarini ichkilashtirishga yordam berishlari mumkin, bu esa xavfsizlik tamoyillarini tushunish va sadoqatning chuqurroq darajalariga olib keladi.

Devid Kolb tomonidan taklif qilingan tajribaviy o'rganish nazariyasi ta'kidlashicha, o'rganish aniq tajribalar, aks ettiruvchi kuzatish, mavhum kontseptsiya va faol eksperimentlarni o'z ichiga olgan tsiklik jarayondir. Xavfsizlik bo'yicha treninglar kontekstida simulyatsiya, rolli o'yin mashqlari va stsenariy asosidagi trening kabi tajribaviy o'rganish metodologiyalari zahiradagi ofitserlarga xavfsizlik tahdidlarini real simulyatsiya qilish va nazorat ostidagi muhitda o'z javoblarini mashq qilish imkonini beradi. O'z tajribalarini mulohaza yuritish, natijalarni tahlil qilish va shunga mos ravishda o'z strategiyalarini moslashtirish orqali ofitserlar haqiqiy xavfsizlik holatlarida o'zlarining tayyorgarligi va samaradorligini oshirishlari mumkin.

Yetakchilik nazariyalari rahbarlarning tashkilot madaniyatini shakllantirishdagi roli va bo'ysunuvchilarning xulq-atvoriga ta'sir etishi haqida tushuncha beradi. Transformatsion etakchilik, xususan, izdoshlarni umumiy maqsadlar va qadriyatlarga erishish uchun ilhomlantirish va kuchaytirish muhimligini ta'kidlaydi. Xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish kontekstida transformatsion liderlar namuna, xavfsizlik tashabbuslari g'olibi va ochiq muloqot va hamkorlikning yordamchisi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Transformatsion rahbarlar ishonch, mas'uliyat va innovatsiya muhitini shakllantirish orqali zaxiradagi ofitserlar o'rtasida kuchli xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish uchun qulay muhit yaratishi mumkin.

Ushbu nazariy istiqbollarni xavfsizlik bo'yicha ta'lim va o'qitish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishga integratsiyalash orqali o'qituvchilar va harbiy rahbarlar xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishning ko'p qirrali o'lchovlarini hal qiluvchi moslashtirilgan tadbirlarni yaratishi mumkin. Bundan tashqari, tashkiliy tuzilmalar, etakchilik amaliyoti, individual munosabatlar va o'quv jarayonlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni hisobga oladigan yaxlit yondashuvni qo'llash

orqali ular zahiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlikka oid ongli fikrni tarbiyalash bo'yicha sa'y-harakatlarining samaradorligi va barqarorligini maksimal darajada oshirishlari mumkin.

Zaxiradagi ofitserlarda mustahkam xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishda samarali pedagogik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Innovatsion va jozibador ta'lim usullarini qo'llash orqali o'qituvchilar va harbiy murabbiylar faol ishtirok etish, tanqidiy fikrlash va xavfsizlik tamoyillarini ichkilashtirishga yordam beradigan chuqur o'rganish tajribasini yaratishi mumkin. Zaxiradagi ofitserlarning ehtiyojlariga moslashtirilgan bir nechta pedagogik yondashuvlar:

Interfaol seminarlar va simulyatsiyalar zaxiradagi ofitserlarga haqiqiy xavfsizlik stsenariylarini taqlid qiluvchi amaliy tajribalar bilan ta'minlaydi. Ushbu mashqlar ofitserlarga xavfsizlik protokollari va qarorlar qabul qilish qobiliyatlari haqidagi bilimlarini dinamik va immersiv muhitda qo'llash imkonini beradi. Rol o'ynash mashqlari, stsenariylarga asoslangan simulyatsiyalar va stol usti mashqlari bilan shug'ullanib, ofitserlar o'zlarining vaziyatdan xabardorligini, muloqot qobiliyatlarini va muammolarni birgalikda hal qilish qobiliyatlarini oshirishlari mumkin.

Vaziyatni o'rganish va rol o'ynash tadbirlari zaxiradagi ofitserlarga real hayotdagi xavfsizlik hodisalarini turli nuqtai nazardan tahlil qilish va muhokama qilish imkoniyatini beradi. Tarixiy yoki zamonaviy xavfsizlik buzilishlarining amaliy tadqiqotlarini o'rganish orqali ofitserlar xavfsizlik muammolarining murakkabliklari haqida tushunchaga ega bo'lishlari va xavflarni yumshatishning turli yondashuvlarini o'rganishlari mumkin. Rol o'ynash mashqlari ofitserlarga turli xil rollarni o'z zimmasiga olishga va qarorlar qabul qilish stsenariylarini taqlid qilishga, hamdardlik, istiqbolni tanlash va axloqiy fikrlashni rivojlantirishga imkon beradi.

Zaxiradagi ofitserlarda mas'uliyat, halollik va axloqiy xulq-atvor tuyg'ularini tarbiyalash uchun axloqiy qarorlar qabul qilish bo'yicha mashg'ulotlar muhim ahamiyatga ega. Oson muhokamalar, stsenariy asosidagi mashqlar va axloqiy dilemmalar orqali ofitserlarga o'z qadriyatlarini haqida fikr yuritish, axloqiy tamoyillarni aniqlash va xavfsizlik kontekstida murakkab axloqiy dilemmalarni boshqarish talab qilinadi. Axloqiy xulq-atvor va axloqiy fikrlashning muhimligini ta'kidlagan holda, ushbu trening xavfsizlik tamoyillarini halollik va professionallik bilan qo'llab-quvvatlash majburiyatini yuklaydi.

Yetakchilikni rivojlantirish dasturlari zaxiradagi ofitserlarni xavfsizlikka e'tibor qaratadigan jamoalarni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlashga qaratilgan. Ushbu dasturlar xavfsizlik sharoitida samarali yetakchilik uchun zarur bo'lgan muloqot, jamoaviy ish, nizolarni hal qilish va strategik fikrlash ko'nikmalariga urg'u beradi. Murabbiylik, tengdoshlarni

o'rganish va tajribali etakchilik faoliyati uchun imkoniyatlarni taqdim etish orqali ushbu dasturlar ofitserlarga o'z bo'linmalarida xavfsizlik madaniyatini oshirish va namuna ko'rsatish imkonini beradi.

Texnologiyalar bilan ta'minlangan o'quv platformalari va vositalari zahiradagi ofitserlar uchun xavfsizlik bo'yicha ta'lim va o'qitish samaradorligi va ulardan foydalanish imkoniyatini oshirishi mumkin. Interfaol elektron o'quv modullari, virtual haqiqat simulyatsiyalari va o'yinlashtirilgan o'quv ilovalari turli xil o'rganish uslublari va afzalliklariga mos keladigan qiziqarli va moslashuvchan o'quv tajribalarini taklif qiladi. Texnologiyani qo'llash orqali o'qituvchilar maqsadli ta'lim mazmunini taqdim etishi, hamkorlikda o'rganish tajribasini osonlashtirishi va ofitserlarning muvaffaqiyati va ish faoliyatini samarali kuzatishi mumkin.

Ushbu pedagogik yondashuvlarni zahiradagi ofitserlar, o'qituvchilar va harbiy murabbiylar uchun xavfsizlik bo'yicha ta'lim va o'qitish dasturlariga integratsiyalashgan holda, keng qamrovli xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishga yordam beradigan dinamik va ta'sirli o'rganish tajribasini yaratishi mumkin. Bundan tashqari, faol ishtirok etish, tanqidiy fikrlash va axloqiy qarorlar qabul qilishni rivojlantirish orqali ushbu yondashuvlar zaxiradagi ofitserlarga milliy xavfsizlik manfaatlarini himoya qilishda professionallik, hushyorlik va tayyorgarlikning eng yuqori standartlarini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, zahiradagi ofitserlar o'rtasida xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish pedagoglar, murabbiylar, harbiy rahbarlar va siyosatchilarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiluvchi dinamik va doimiy jarayondir. Pedagogikani o'zgarishlar va innovatsiyalar katalizatori sifatida qo'llash orqali biz zahiradagi ofitserlarga professionallik, hushyorlik va tayyorgarlikning eng yuqori standartlarini o'zida mujassamlashtira olamiz va shu orqali milliy xavfsizlikni ta'minlashda qurolli kuchlarimizning mustahkamligi va samaradorligini ta'minlay olamiz. Hamkorlikdagi sa'y-harakatlar va doimiy takomillashtirishga sodiqlik orqali biz nafaqat mustahkam va bardoshli, balki xavfsiz va xavfsiz kelajakka bo'lgan umumiy qadriyatlarimiz va intilishlarimizni aks ettiruvchi xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishimiz mumkin.

Adabiyotlar:

1. M. Rasuleva. Hayot faoliyati xavfsizligi madaniyatini shakllantirish asoslari. Darslik, 2020, 267b.
2. Баева И.А. Психологическая безопасность в образовании: монография. – СПб.: Союз, 2002. – 271 с.
3. А. Ю. Сотвoldiyev. Chaqiriqqacha harbiy ta'limni tashkil etish va uning metodikasi. -T.: «Aloqachi», 336 bet.
4. Hayot faoliyati xavfsizligi. Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma / A.E.Parmonov, A.Igamberdiyev, G'.Dadayev, M.Qodirov; O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. - T.: «IQTISOD -MOLIYA», 2007. 196 b.

5. Uzoqov, Asliddin Mexritdinovich Harbiy psixologiya va pedagogika [Matn] : o'quv qo'llanma / A.M. Uzoqov.- Buxoro: «BUXORO DETERMINANT» MCHJning Kamolot nashriyoti, 2022.-366 b.

РЕЗЮМЕ

Ushbu ilmiy maqolada biz zahiradagi ofitserlarda har tomonlama xavfsizlik madaniyatini tarbiyalash uchun zarur bo'lgan pedagogik jarayonlarni ko'rib chiqamiz. Ta'lim, psixologiya va harbiy fanlarning nazariy asoslariga, shuningdek, o'quv dasturlari va operatsion tajribalardan olingan amaliy tushunchalarga tayangan holda, biz pedagogika zahiradagi ofitserlarning xavfsizlikka bo'lgan munosabati va xatti harakatlarini qanday shakllantirishi mumkinligini aniq tushunishni maqsad qilganmiz.

РЕЗЮМЕ

В этой научной статье мы рассматриваем педагогические процессы, необходимые для привития комплексной культуры безопасности офицерам запаса. Опираясь на теоретические основы образования, психологии и армии, а также на практические идеи программ обучения и оперативного опыта, мы стремимся получить четкое понимание того, как педагогика может формировать отношение и поведение офицеров запаса в отношении безопасности.

SUMMARY

In this scholarly article, we examine the pedagogical processes necessary to inculcate a comprehensive safety culture in reserve officers. Drawing on theoretical foundations from education, psychology, and the military, as well as practical insights from training programs and operational experiences, we aim to gain a clear understanding of how pedagogy can shape reserve officers' attitudes and behaviors toward safety.